



פרק ראשון – ממשפחה למהפכה

מערך שיעור מס' 2 : **חיטת הבר**

משך הפעילות : 45 דקות

ציוד : אין

מטרות

1. אבחנה בין תגלית ובין המצאה.
2. הכרת סיפורו של אהרונסון מגלה אם החיטה.
3. הבנת החשיבות הגדולה בתגלית אם החיטה.

ביאור מושגים (מילון אבן שושן)

תגלית – גילוי דבר שהיה עד כה נעלם או בלתי ידוע.

המצאה – התקנת דבר חדש שלא נודע לפני כן.

מידע כללי

אהרון אהרונסון

אהרון אהרונסון היה הבן הבכור, יליד 1876, הוא נולד ברומניה ועלה ארצה עם הוריו בגיל שש, בשנת 1882. כבר בילדותו ניכרו בו כישרונות לא שגרתיים. בהמלצת רופא המושבה הלל יפה נשלח ללימודים על חשבון הברון רוטשילד ופילס דרך בעולם המדע.

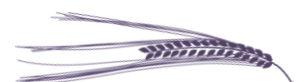
מדענים רבים תרו אז אחר חיטת הבר הדו-גרגרית, חיטת הבר ממנה נוצרה החיטה התרבותית לסוגיה, מקור המזון הבסיסי של רוב בני האנושות. היה זה מרוץ מטורף בין אנשי מדע מכל העולם, שהיו מעורבים בו גאווה לאומית, תאוות בצע וחמדת פרסום. אהרון אהרונסון, בן איכרים ממושבה קטנה בארץ נידחת, הוא שגילה את "אם החיטה" ליד המושבה ראש פינה, וזכה לתהילה.

בזכות גילוי "אם החיטה" וכנראה גם בזכות אישיותו המרשימה, הצליח אהרונסון לרקום קשרים עם מנהיגי יהדות ארה"ב ובהם הנרייטה סולד, נתן שטראוס והארי פישל. במימון הועד האמריקאי הקים אהרונסון תחנות ניסוי חקלאיים... (רגב, 2008).

חיטת הבר

דגן חד-שנתי גבוה; תפוחותיו הן שיבולים אמתיות, גדולות, והן מתבלטות במלעניהן הגסים, הארוכים ובעלי הזיזים. גובה הקנה הוא עד מטר אחד ואף יותר.

תפוצתו של דגני זה מוגבלת לאזור ה"סהר הפורה" של המזרח הקרוב. הוא נתגלה בראשונה בארץ ישראל, בשנת 1906, על ידי הבוטנאי אהרון אהרונסון, בשולי המושבה ראש פינה. זיהויו כ"אם החיטה" משמש ציון דרך בהתפתחות המחקר הבוטני בארץ. (זהרי, 1983).





מערך השיעור

חלק א': שיחת פתיחה (10 דקות)

נפתח ונאמר: ישראל היא מדינה קטנה, ועם זאת, נרשמו לזכותה המצאות ותגליות רבות.

נשאל: מהי תגלית?

נגדיר: תגלית היא גילוי דבר שהיה עד כה נעלם או בלתי ידוע.

נברר עם הילדים: אילו תגליות אתם מכירים?

נציין תגלית אחת חשובה ומוכרת מן העולם: קולומבוס מגלה את אמריקה! (לפחות כך הוא חשב...)

נשאל: ומהי המצאה?

נגדיר: המצאה היא התקנת דבר חדש שלא נודע לפני כן.

נמנה מספר דוגמאות של המצאות ישראליות, כגון: כיפת ברזל, וויז ועוד. ובחקלאות: הטפטפת.

חלק ב': גילוי אם החיטה (15 דקות)

נשאל: מהי "אם החיטה"?

נספר: "אם החיטה" הינה חיטת בר קדומה, שמקורה בצפון הארץ.

לפני כ-10,000 שנים תירבתו מ"אם החיטה" את החיטה התרבותית, שרובנו אוכלים כיום.

חלק ג': תגליתו של אהרונסון (15 דקות)

נפתח ונשאל: חוקרים רבים בעולם חיפשו את אם החיטה. מי גילה את "אם החיטה"?

נספר: "אם החיטה" התגלתה מחדש בצפון הארץ בשנת 1906 על ידי החוקר אהרון אהרונסון (נראה

לתלמידים את תמונתו של אהרונסון), ואכן הגילוי של אהרונסון שינה את פני התזונה העולמית לתמיד.

עד היום החוקרים משתמשים ב"אם החיטה", כדי לזהות תכונות (גנים חדשים) לשיפור החיטה המתורבתת (עמידות למחלות, מזיקים וכדומה).

השינויים בזני חיטה שונים גרמו ליצירת זנים בעלי גרגיר חופשי, כלומר זנים, שבהם ניתן להפריד בקלות את המוץ מן התבן. ואלו התפתחו לשני זני החיטה הנפוצים היום: חיטת הלחם (95%) וחיטת דורום (5%), המשמשת ליצור פסטה.

סיכום הפעילות (5 דקות)

ביבליוגרפיה

אלון, ע' (עורך) (1983). האנציקלופדיה החי והצומח של ארץ ישראל. ערך: **חיטת הבר**. כרך 11, ע' 270-271.

רגב, ע' (2008). **להתאהב בארץ ישראל** – טיולים בעקבות אהבות גדולות בארץ ישראל, ע' 107-108.

ויקיפדיה. ערך: אהרונסון אהרון. (נדלה בתאריך 26/5/18)

https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%90%D7%94%D7%A8%D7%9F_%D7%90%D7%94%D7%A8%D7%A0%D7%A1%D7%95%D7%9F#/media/File:Aaron_Aaronsohn_1876-1919.jpg

